

Передплата

на «РУСЛАНА» вносьть:

в Австрії:

на цілий рік . . . 20 кор.
на пів року . . . 10 кор.
на чверть року . . . 5 кор.
на місяць . . . 1-70 кор.

За границею:

на цілий рік: зі щоденною
всилкою 7 доларів, або 12
рублів; з висилкою двічі
в тижні 5½ долара, або 10
рублів; з висилкою по субо-
ти 4½ долара, або 9 рублів.
Поодинокє число по 10 сот.

РУСЛАН

«Вирвеш ми очи і душу ми вирвеш: а не вольмеш милости і віри не вольмеш.
бо руске ми серце і віра руска.» — З Руслановкх псалмів М. Шашкевича

Входить у по дня
крім неділь ру. х сьвят
о 5½ год. по полудни.

Редакция, администрация і
експедиция «Руслана» при
ул. Осоліньских ч. II. партер
(фронт від ул. Тихої). Експе-
диция місцева в Агенції
Соколовского в насажі Гаве-
мана.

Рукописи звертає ся лише
напередне застереженє.—

Рекламаци неопечатані є
вільні від порта. — Оголо-
шеня звичайні приймають
ся по ціні 20 с. від стріч-
ки, а в «Надісланім» 40 с.
від стрічки. Подяки і при-
ватні донесеня по 30 сот.
від стрічки.

Затруєване широких верств народних.

(Δ) Коли прокине ся яка пошесть між старшими людьми, або між дітьми, то вже зараз крива рада здоровля з підмогою поцітових і міських лікарів докладає всіх заходів, щоби запобігти розповсюдженю сеї пошесть, видає приписи, як здорові мають хоронити ся, щоби не попали в сю недугу, при азує дезінфекції і т. п. уживає способів, щоби як найменша вийшла шкода для здоровля людей, для тіла. Страшна н пр. грудна недуга, звана грузлавою (туберкульозною), особливо по містах, де з курявою уносять ся міліони бацилів грузлавоких і заражують через вдихуванє так пересиченого воздуха здорових людей. І проти тої страшної пошесть, що далеко більше жертв пориває, як холера, починає ся те ер в усіх культурних краях горяча боротьба, запобігають всіми способами новітньої науки не тільки розповсюдженю грузлавки, але й старають ся лічити бодай в перших починах із сеї страшної недуги.

Колиж так потрібна дбалість властей і самої суспільности для удержаня тілесного здоровля людей, о скількож важнійша дбалість про моральність і душевне добро людства, бо тут розходить ся о найдорожше добро чоловіка. Лише морально здоровий і сильний нарід в спів удержати ся на своїй землі, може розвивати ся і поступати економічно і культурно, може довершити своїх політичних і національних задач в державі.

Тимчасом з поганих закутків міських, з покутних «літературних варстатів» виходить зараза ще страшнійша від усякої тілесної пошесть, бо пошесть заражує і убиває тіло, а та «літературна» зараза затрокує душу людську і заподіває страшні і необчислимі спустошеня моральні посеред широких верств суспільних. А се тим страшнійше, що широкі верстви народні відчувають потребу умової поживи, бажають покріпити по важкій щоденній роботі тілесній свого духа, і глядять такої умової поживи. В тій жадобі духової поживи попадають однак дуже часто зовсім несвідомо на численні летні листки, книжочки, часописи, ілюстрації, котрі тхнуть сим затруєним воздухом і затрують здорового народного духа.

Нині намножило ся доволі такої «літератури», котра стала справдешним промислом покутних «висак», що своїми поганими писаннями намагають ся «освідомлювати» широкі верстви народні, підриваючи в них всякі підвалини етичні, всяке пошанованє якої небудь властей, і суспільного, церковного, державного ладу і витичили собі мету, не тільки старше покоління захитати в дотеперішних засадах і поглядах, але навіть невинну зовсім молоді: напоїти своїми нікчемними поглядами. Досить взяти яку небудь з так званих вольнодумних, чи радикальних часописий, а можна майже в кождім стовпці, мало що не в кождій стрічці зустрінути ся з тою отруєю, яку они систематично, після добре обдуманого плану задають нашій суспільности.

У вчерашнім числі звернено бачність наших читачів на сю погану роботу двох радикальних часописий «Громадского Голосу» і «Громадянина» з нагоди Різдвяних сьвят. Але таких і тим подібних премудростий можна найти подостатком чи то в «Землі і Волі», чи у видаваних і до нашого краю насиланих деяких американських часописях, або і у всяких тими редакціями видаваних календарях, як н. пр. Запорожець і брошурах, в котрих аж кишить від сеї несумлінної писанини, що ніби то має освідомлювати наш руский нарід, довести его до щастя і доброго бутя!

На жаль не тільки ті радикальні й соціалістичні часописи й летні листки та книжочки, але й ніби то поважні наукові видавництва подають нашій суспільности такую поживу, що она стає справдешною отруєю. І такі виданя розкидає ся між молодіж і між старших людей зовсім без усякого протесту, без усякої остороги і оборони.

Крайна пора, щоби ся довготерпелість рускої суспільности, котра бачить се лихо і признає его страшенну шкоду для народу в будучині, раз закінчила ся, щоби суспільність станула сьміло і рішучо до оборони і охорони перед таким затруєванем широких верств народних подібного рода «літературою».

Се не є справа сторонництв, але справа всіх добре мислячих і поважних людей. Сего вимагає від суспільности єї власне сумління, одвічальність перед справдешною культурою, щоби положити кінець злочинному розповсюдженю такої погани. Сего вимагає народне добро, бо тут розходить ся о моральне здоровля руского народу і до такої боротьби повинні згуртувати ся всі щирі народолюбці, котрі бажають справдешного освідомлення, справдешного поступу і розвитку нашого народу.

Огляд часописий*).

Другий провідник буковинських Русинів д-р. Стефан Смаль-Стоцький, віцемаршалок буковинського сойму, з нагоди Різдва Хр. висловив в розмові з редактором застановленої часописи «Буковина» свої погляди на тему «Наші найблизші обовязки», і доторкнув ся там не лише політичних справ і відносин, але також організації хліборобів, громадської господарки, курсу все народної просвіти, товариства «Січій», економічних питань, ради кр. культури, торгівлі і промислу — одним словом порушив всі пекучі справи, які обходять не лише буковинських Русинів, але можуть зацікавити і нашу суспільність і їй подати не одну розумну і влучну указку. Тимто наводимо сю розмову віцемаршалка д-ра Стоцького в цілости.

Наші найблизші обовязки.

(Розмова з заступником кравого маршалка проф. д-р. Стефаном Смаль-Стоцьким).

— Пане доктор, приходжу до Вас як редактор «Буковини», аби повести з Вами розмову про наші найблизші задачі та обовязки і помі-

Гл. ч. 2.

стити відтак сю нашу розмову в найблизшим різдвянім числі нашої часописи. Знаю, що занадто мало маєте часу, аби самому писати для нас статі, отже може вдасть ся мені лекшим для Вас способом видобути від Вас вказівки про вимоги, які ставить нам наша найблизша будучина.

— Прошу дуже. Я готов сповнити вашу волю.

— Зачнім від чистої політики.

— Добре. Отже в тім згляді незвичайно важне для нас, що вже в червні або в липні 1910. року мають відбутися в нашім краю вибори до сойму. Кожді вибори вимагають немало розумної праці а сї вибори передовсім. Закон про нову виборчу соймову ординацію одержить санкцію цілком певно і сї вибори відбудуть ся вже на підставі національного катастру. Проте в 1910. р. будуть укладати у нас катастральні списи виборців для всіх націй з особна. Сї списи будуть підставою для конскрипції, яка відбудеть ся з кінцем 1910. р. Ся справа для нас незвичайно важна. Сї списи будуть потім мати своє значінє у всяких справах, наприклад в справах народних шкіл. До якого катастру впише ся більшість мешканців певної громади, такої школи буде могла потім домагатись отся громада і т. п. Весь наш загаль а передовсім наша провінціональна інтелігенция будуть отже мусіли дуже совісно і дуже ревно допильнувати укладу наших національних списів перед виборами і конскрипції Русинів в нашім краю.

З виборами вьжеть ся нерозривно конечно потреба перевести у всіх наших громадах добру організацію наших хліборобів під прапором товариства «Руска Рада». «Руска Рада» очевидно сотворена не лиш для виборів, але взагалі для всеї політичної сьвідомої діяльности наших хліборобів. Самі закони приневолюють вже наших хліборобів брати живу і велику участь в політиці громад, краю і держави. Приготовити до сего наших селян має «Руска Рада» і я певний, що вона сповнить сю свою задачу. Не відкаже їй своєї помочи в тім згляді ніхто з поміж нас, хто любить нарід, народну справу і хоче та вміє позитивно працювати для нашої красної будучности. Чейже досить є вже у нас людей, які вміють відчутти, де правдиво йде о загальне добро і які знають, що годі закриваючись пустомельством ваяти ся гнилою колодою тоді, коли справді «время люте».

Нововибрані послы будуть мусіли завести лад в кравії нашій господарці. За останних шість літ заведено в нашім краю дуже много добрих інституцій, однак задовжено при тім край до неможливости. Далі так не може бути. Треба буде основно уздоровити нашу краву фінансову господарку, яка очевидно має великий вплив і на нашу національну господарку.

Годі не згадати тут і про господарку наших громад. Ще відбувають ся скрізь в нашім краю громадські вибори. Обовязком нашої суспільности буде тепер добре дбати о се, аби нові наші громадські управи вели справді добру господарку в наших селах. Громадска управа має вести добру администрацію громадского майна, але попри се належить до неї також велика частина культурної праці в наших громадах. Найнові громадські управи дбають наприклад і про се, аби село виглядало справді як село, чисто та мило, най закладають шкільки о

вочевих дерев, най такими деревиною прикрашують дороги і т. п. Най ради громадські покажуть, що вони є щастем для краю і для народу а не нещастем!

— А що тичить ся нашої просвітної діяльності, пане доктор?

— В тім згляді за найважнійше вважаю тепер курс висшої освіти для хліборобів, про що, як відомо вже всім, дбаю пильно з моїми товаришами-прелегентами. Думаю, що велика користь вийде з сего курсу і з дальших таких проб. Зголошення вже надходять. Сю акцію хотів би я ще в 1910. р. поширити так, аби на приклад в часі вакацій відбуті відповідний курс висшої освіти також для наших цікавих народних учителів. Взагалі думаю, що якраз наше народне учительство повинно бути не лиш бюрократичною силою в самій школі, але жерелом всякої просвітної праці між нашим людом. Покищо головню воно може причинити ся до сего, аби в наших читальнях розвинулось справдішне житє і аби як найскорше здійснювались гарні наміри „Рускої Бесіди“, яка від певного часу так гарно починає працювати в тм напрямі, аби просвічувати наш нарід. „Руску Бесіду“ треба підперти, членом її повинна стати як найскорше кожда наша свідомо одиниця!

— А „Січи“?

— „Січи“ повинні стояти далеко від політики, а ще дальше від політикавства. Задачію „Січий“ є через спільні гімнастичні вправи виворювати дисципліну між нашою молодіжкою і зрозуміне для громадянських обовязків через пожарництво. „Січ“ має бути школою характерности, чесности, в ній має позбувати ся молодіж пересадного егоїзму, аби відтак, як казав Котляревський, вміти покинути отця і матку і йти отчизну ратувати, де общоє добро в упадку. Треба нам дбати, аби ся засада обовязувала наших „Січовиків“ і всю їх організацію на Буковині.

(Дальше буде).

Політичний огляд.

Австро-Угорщина.

Угорське міністерство, представлене на послуханю вчерашнім, затвердив цар. В склад нового кабінету входять: гр. Куен-Гедерварі яко міністер-предсідник і керманіч міністерства внутр. справ, заразом буде міністром а latege і тимчасово міністром Хорвації, др. Володислав Лукач яко міністер скарбу; Геронімі яко міністер торговлі; Франц Секелі яко міністер судівництва і тимчасом також міністер просвіти і ісповідань; гр. Беля Шерені яко міністер рільництва і генерал Газаі яко міністер говнедів. (Міністер Секелі належить до секти унітаріїв, званих у протестантів антиунітаріями (соціяни звать себе також унітаріями) і є заразом великим майстром всіх угорських масонських лож).

Головною задачею нового кабінету є перевести державні конечности, а що більшість соймова на се не згодить ся, отже розвязанє сойму є неминуче і нові вибори з окликом виборчої реформи. Переведенє загальногo і рівногo права виборчогo є одиноким способом до полагоди пересилєня і до уздоровленя відносин в Угорщині.

Заграниця.

Петербурські дневники доносять, що цар Никола II підписав предлогу ради міністрів в справі влучєня Фінляндії до російского царства. Сям указом зірвав отже теперішній цар ту торжественну угоду, яку перед соткою літ заприсяг цар Олександр I, а яку від тої пори заприсягав кождий цар, що „яко великий князь Фінляндії буде шанувати релігію і засадничі устави краю, привілеї і права поодиноких ставів“. З кінцем 1880-тих літ почала занепадати самостійність Фінляндії поступенно в дуже скорім темпі. Від тепер твердила російська печать що в 1809 р. признано лише автономію в адміністрації. В 1890 р. віддано заряд почтовий, цловий і монетарний, під догляд російских центральных властей, а до одного ествуючогo православного єпископства, попри чотири лютеранські, додано в 1892 р. нове православне е-

пископство в Віборзі. За часів Бобрікова (від 1899) переводжено беззглядну русифікацію мило петицій і численних еміграцій зі сторони Фінляндців. В 1899 р. відобрано загальві державні інтереси фінляндскому законодавству, а віддано російскому парламенту, в 1899/1901 знесено фінські почтові значки, а російські війскові справи розтягнуто на Фінляндію. Від 1900—1905 р. введено поступенно російську мову яко урядову, а російский губернатор в Фінляндії виконував від сеї пори диктаторську власть. Останній почерк пера царя Николи II. замикає собою ряд термін, які перенєсло велике князівство Фінляндське, злучене з Росією від 1809 р. персональною унією.

З Царгорода надійшла алярмуюча вість, що Порта держить в воєннім поготівлю чотири воєнні кораблі і шість торпедовців, а крім сего 14.000 людей, які малиб відплисти в сторону Крети. Цікаво, як заховують ся супроти сего опікунчі держави, які тепер поновно гварантують Порті за єї суверенні права. Чи пустять они далі сию турецьку флоту як тоді у перве, коли она приневовена була вдоволюти ся лише досить соромним обсерваційним становищем?

Галицький сойм.

На 60-ім засіданю вечірнім д. 15. січня в дальшій розправі бюджетовій забрав слово п. Скварко. Проти докору п. Старовейского, що Русини ставлять до бюджету домаганя, а голосують проти него, зазначає бесідник, що голосованє проти бюджету в парламентарнім значіно висловлює недовіре до цілої адміністрації. Про се міг би п. Старовейский довідати ся у своїх земляків в німецькім райхстагу і петербурській думі. До галицької адміністрації ніхто не може мати довіря, бо она довела край до руїни. Консерватисти неспосібні управляти краєм, отже до керми треба допустити демократичні живла. Ви хочете вилічити ті живла з радикалізму, алеж він є тільки відповідію на радикалізм консерватистів. Радикалізм правлячих верств є далеко небезпечнійший як радикалізм демократії, бо він не є терєотичний як сей, але стало впроваджуванй в діло.

Упадок краю вїдало на всіх пслях. Краєви грозить економічна руїна, а за нею і політична. На заході виторєно промисл, а у нас пануючі верстви спинювали розвиток других верств, щоб не ділити ся з ними властью. Обшарники нарикають на високу стоу податкову, що она рівняє ся конфіскації їх майна. Але чомуж ті обшарники не вірять представникам селянства, котре вже находить ся не над берегом пропасти, але таки в єї середині! Обшарники найшли ся в скрутнім положєню, хоч забрали величєзні суми за індемнізацію й пропінацию та мали отворені жерела кредиту, бож в їх інтересі розвинули свою діяльність спеціальві інституції і школи, але они не хотять вернути свої уваги на долю селянства. Зробили се аж в останніх часах, і то не з почутя сираведливости але з суспільно-політичних понук а головню задля народовой політики.

Селянські ґрунти так обдовжені, що колиб всі каси й банки хотіли енергічно стягнути залеглости селян, то половину селянських посілостей треба би виставити на ліцитацію а вартість ґрунтів спала би до одной десятой части. До визиску селянства упривілейованими верствами прибуває тепер визиск міст і мійского зорганізованого пролетаріяту домаганєм отвореня границь для ввозу товару.

Сєгорічний бюджет виказує 14 мільонів недобору, а скілько недобору мають повіти й громади, шкода й казати! Колиж все стоїть над руїною, то крайна пора взяти ся до направи відносин, а се може опирати ся тільки на основній реформі адміністраційної системи і на реформованю теперішнього куріяльного сойму.

Крім сего можна би позаводити всякі оцадности в бюджеті, як се виказував в своїй промові пос. Левицкий прим. в рубриці: історичні памятники, публичне безпечєнство, комунікації і т. д. Тому й не можна говорити, мов би наш бюджет в порівнаню з державним визначав ся якимєс людювим характером. П. Старовейский бюджетови народного парламенту витикає видатки на удержанє війска. А хтож як не партия п. Старовейского проголосила „Przy tobie stoimy i stać chcemy“, і докоментує свою льояльність поспішним ухвалєнем всяких війскових видатків.

Конечна є реформа адміністрації державной а не лише автономічної. Рускі послы виступають не тільки з критикою адміністрації, але не вагають ся при тім заявити за збільшенєм числа староств та відділенєм від них шкільних і податкових агент. При тім повинна бути заведена явність поступованя і одвічальність адміні-

страційних урядників. Уряди повинні бути обсаджувани урядниками тої самої народности, що й населєне, отже в східній Галичині урядники державні повинні бути Русичи.

Підношено в сій палаті жалі, що правительство кидає до коша ухвали сего сойму. Се му нема що дивувати ся, бо більшість сойму не опирає ся на широкіх верствах а єго ухвали часто западають з покривдженєм руского народа. Галицький сойм замість взяти ся до діяльности в напрямі економічнм займає ся справами високої політики, котрі навіть не належать до єго обсягу, але зате не спішає ся до реформ суспільно-економічних, а радить над дрібними справами, як оплати від псів, мита і горівки. Справа виборчої реформи застрягла безслідно в комісії. Гр. Пінівський сказав своєю часу з нагоди боротьби за виборчу реформу: „Chcecie nam dać w skórę w poniedziałek, to my postaramy się, abyście dali dopiero w sobotę“. І після сеї репети консерватисти проволікають справу виборчої реформи. Причиною сеї проволіки є польський шовінізм у відношеню до Русинів а всі польські демократичні партії ідуть на обшарницькій припові, а партия людовців стратила свободу рухів через „неправдлівосьць“ в Парцеляційнім Банку. Справа виборчої реформи стоїть нині навіть гірше, як 1908 р., бо консерватисти збувають єї нині вже жартами. Зпоміж всіх партій у соймі лише український клуб стоїть вірно за чотириомєнним правом голосованя. (П. Дудикевич: А клуб руский?) Я не чув, щоб в сій справі що небудь заявив, а пос. Король промовляв так, неачеб вже зр'є ся такогo права. Ми рішучо домагаємо ся рівности, бо добачуємо в ній поруку нашої будучини в соймі.

Що до народного парламенту, то ще за короткий час, в яким він ділав, посольська палата сама вспіла ухвалити для себе новий регулямін. Парламент слинив чєско-німецький спір, але на него Поляки не мають чога нарикати, бо з него черпають свою силу і можливість неволєня Русинів. Як би сей спір розвязано, то народний парламент мусів би взяти ся також і за полагоду польско-рускої справи. Посол Гупка добачує можливість польско-рускої згоди у виторєно уміркованой партії, котрої сподіває ся з виводів пос. Короля. Алеж і пос. Король заявив, що всі рускі послы підуть проти польского неволєня. Годі бороти ся з руским радикалізмом, бо він єлише вислідом політичної і суспільної неволі та не переживє ся через заведенє надій народу. Коли нарід побачить, що легальним шляхом не може добити ся прав, то наступить вибух. Воюючи з руским радикалізмом, забув одначе п. Гупка про радикалізм польський, котрим переважі всі польські партії, бо й всепольська партия завдачує свій вплив радикалізмови польских інтелігентних верств. П. Старовейский легковажить собі нашу обструкцію, маючи в своїх руках lex Urbański і моральну силу. Алеж і в Росії є охорона і вимкові права, та з сего не можна робити виводу про моральну силу уряду. Поляки хвалять ся культурою, а поступають супроти Русинів лицємірно і вирафінованим способом, а то не є доказом культури.

У великім процесі проти Русинів все Поляки виграють процес, бо мають за собою адвоката в найвисших кругах нашої держави, тоді як нарід наш не вміє ще успішно боронити ся. Але правні середники не передавлюють ся і Русини відберуть те, що Поляки забрали. Пригадувано слова пос. Макуха, що руский нарід змів усіх, хто заключував умову з Поляками і виснував з того, що всяка польско-руска умова не доведе до нічото. Через те бесідник зазначив, що саме Поляки не додержували зобовязань супроти Русинів і тому руский нарід втратив віру в їх обіцянки. Віддайте нам те, що забрали, а виторить ся стан мирного пожитя. Колиж не зробите сего добровільно, то в рускім народі викличемо таку силу, що сама полагодить сию справу.

При кінци звертає ся бесідник до промови пос. о. Сеніка і зазначає, що покликуване на Енґля, Перґєна й Стадіона є що найменше сьмішне, бож они хїба не в силі виторити наш нарід. Невжеж они і на Україні мали „відкрити“ наш нарід? Впрочім чога дивувати ся німецьким губернаторам, коли обі фракції москвофільські не можуть прийти до одного погляду в національній справі. Сьмішний також виводи пос. о. Сеніка, що фонетика івєчять побожність. Годі тут говорити про оборону католицизму тим, що уладжують почаївські паломництва. (Пос. Дудикевич випирає ся іменем партії паломництва до Почаєва!).

Пос. Васунґ виказував недбалість рільничого департаменту краєвого виділу і намісництва. По нім п. Вітос виказував ріжницю інтерєсів великих і малих рільників, докоряючи тим ґрупам, котрі бажують руїни села в імени народових інтерєсів.

О год. 11¹/₂ маршалок замкнув засіданє.

(61. засіданє з дня 18. січня 1910).

Пос. о. Колпачкевич перед приступленєм до дневного порядку заявив, що вівторок є навечере торжественного свята Богоявленя

і строгий піст і домагався, щоби на той день не назначувано засідани.

Маршалок відповів, що в навечере того свята і посту відбувають ся на Русі пильні роботи, отже він не уважав себе покликаним вводити нові рускі свята. О. Колпачкевичи прислуговує право відкликати ся до сойму. Коли о. Колпачкевич відкликав ся до сойму, відповів маршалок, що вечером піддасть его відклик під голосоване.

П. др. Макух забрав голос в справі формальній і зазначив, що в нинішнім дневнім порядку як 2-ий пункт фігурує перше читане внесення п. Скарба о утворенє сталого фонду на меліорацію громадских пасовищ і неужитків. Поспіх маршалка в тім випадку незвичайний: від 15. вересня 1908 р. же на перше читане многу дуже важних внесень, є між ними навіть наглі внесення (п. Старух: То зломане регулямін! Протекції в соймі не повинно бути! З правіці доходить збірне сиканє), є се фаворизоване поодиноких партій і тому ставлю формальне внесенє, щоби 2. пункт усунути з дневного порядку, тим більше, що справа та вже порішена державним законом про розділ хліборобских субвенцій. Чотири внесення гр. Скарба змагають до того, щоби відібрати Русянам те, що їм призначено центральним парламентом. Таке поведєне, се провокація руского народа!

П. Старух в тій самій справі заявляє: Від 2 літ маршалок строго уважав на приписи регуляміну, а тепер від тижня носить в кишені наглі внесення руского клубу.

Маршалок (перериваючи): Перепрашаю п. посла, тепер вільно говорити тільки про внесенє п. д-ра Макуха, в справі поведєня кр. маршалка можемо кожної хвилі поставити внесенє!). П. Старух: Я власне дожджу до того, що поставленє на дневнім порядку внесення гр. Скарба є нарушенєм регуляміну і звичайною Schmutzgelei... (Маршалок переривав ударами палиці). Я вашого битя палицею не перепуджу ся. (Ціла правіца кричить: Cicho! Co to jest! Spokój!)

Кр. маршалок коли притихло гроха: П. Старуха прошу прилично поводити ся!

П. Старух (бючи кулаком в пушт): Як вам вільно ломити регулямін, то і мені вільно!

Маршалок: За неприличне поведєне звизаю до порядку посла Старуха! (Брава на правіці).

П. Старух: Можете мене і сто разів прикликувати до порядку, (дуже голосно до правіці): можете собі ревіти «браво!» але регулямін мусить бути захований!

Кр. маршалок стоячи: Другий раз звизаю до порядку п. Старуха! (Грімкі брава на правіці і на лавах польских демократів. Правіца кричить до п. Старуха „Cicho!“). О. Колпачкевич і др. Левицкий уснокоюють его. В цілій палаті крик).

П. Старух: Кричіть собі, я того не бою ся! Маршалок: Відбираю голос п. Старухови! (Грімкі оплески на лавах польских послів).

П. Старух: Я не послухаю вас, бо ви не слухаете регулямін! Я говорю далі! (Крик в палаті і голос з галері: Cicho! Milczec! Довго тривающий крик).

Маршалок гр. Бадені: Мене з рівноваги не потрафите вивести. — Що до справи компетенції сойму, порушеної д-ром Макухом, то не уважаю переступленєм її визванє до правительства, котре містить ся у внеску гр. Скарба. Що до дневного порядку, то маршалка вжає тільки одна постанова, що внесенє кр. виділу і правительства мають бути трактовані на першім місці. Впрочім я маю вільну руку і буду користати з того. З моєї чемности користали в рівній мірі і послі з групи пп. Макуха та Старуха. А що до наглих внесень руских послів, то прикликаю ся присутного тут на салі д-ра Левицкого, що я хотів уже поставити їх на дневнім порядку передтим, однак на бажанє п. Левицкого відложив їх до нині. Внесенє п. Макуха я готов піддати під голосованє.

Наступило голосованє. Внесок п. д-ра Макуха відкинено всіми голосами проти голосів руских і московских послів.

По переході до дневного порядку п. гр. Скарбек мотивував своє внесенє о утворенє сталого фонду для меліорації громадских пасовищ і неужитків. Фондів сих в сумі 550.000 К річно мало би достарчити правительству з суми призначеної вже на попіранє годівлі і продажі товару. Бесідник запевнював, що его внесенє звнісім не політичне і просить о відісланє его до аграрної комісії. Сему спротивили ся послі Макух і Старух.

П. др. Макух поставив формальне внесенє, щоби ту справу передати кр. виділови як комісії. Вкінці внескодавець згодив ся з внеском п. Кеязьора, щоби справу відіслати до комісії красивого господарства, що й ухвалено.

Потім мотивував пос. Козловский своє внесенє в справі виданя виконного розпорядку до водного закона з 14. марца 1875. По нім промозвали послі Пілят і Адам.

Хросимо відховити переглату.

Новинки

— Калєндар. В середу: руско-кат.: *Богоявленє Господне*; римо-кат.: Фердинанда. — В четвер: руско-кат.: Собор св. Івана Хрест.; римо-кат.: Фабіана і Сев. — В п'ятницю: руско-кат.: Григорія преподоб., Емільї; римо-кат.: Агнішки.

— Правительственный радник п. Олександр Барвінський одержав від цїсаря титул радника Двора. Се високе відзначенє стрінуло п. Барвінського за его незвичайну заслугу на полі шкільництва. На становиску професора належав він до найкрасших типів, що своїм педагогічним талантом, вирозумілістю і людяністю еднали собі серця молодіжї. На полі видавництва шкільних підручників поклав він неоцінені заслуги. З его підручників черпала молодіж не лише науку предмета, але учила ся також любити рідну землю на цілім її широкім просторі, заселєнім 30-мільоновим народом. Се мусить признати і найострійший критик, коли лише найде ся в него добра воля. Як член Ради шкільної вмів він все і всюди постояти за кожду добру справу. Він належав і належить до найпильніших членів Ради взагалі, а хіба не було засіданя, щоби він на нім не промовив. Радникови Двора п. Олександрови Барвінському, який також біля розвою нашої часописи поклав неоцінені заслуги шлемо сею дорогою сердечні желаня. Ми пересвідчені, що весь загал руский віднесе ся з найбільшою прихильністю до сего високого відзначеня, здобутого невсиучою працею.

— Щедра жертва. О. крилошанин Тит Войнаревский жертвував 1.000 К на руске Тов-о педагогічне і зобовязав ся складати на се Тов-о всі свої посольські дїєти, з засторогою, що Тов-о педаг. має удержувати з сего фонду кілька народних руских шкіл у виборчим окрузі о. пос. Войваровского. Тов-о розглядає ся тепер в котрих місцевостях такі школи треба отворити.

— В справі руханки в школах тривала анкета скликана міністерством просвіти, від понедїлка до четверга. Головну вагу нарад звернено на відповідне виобразованє учительских сил до ведєня руханки в середних школах. Професор теґіки Должалъ радив: 1) продовжити науку кандидатів на три роки; 2) вимагати від них теоретичного і практичного приготовленя і вправ в університетских семінариях; 3) звести пробний рік служби; 4) отворити нові іспитові групи з гімнастикою (пр. групу природописної історії і руханки); 5) видати відповідні іспитові приписи; 6) настановити окремих шкільних інспекторів для науки руханки; 7) отворити в міністерстві просвіти окрему секцію для тілесних вправ. З поміж дальших бесідників зазначимо, що проф. Ів. Боберский забираючий кілька разів голос, поставив ось які жаданя: 1) в міністерстві просвіти має бути окрема секція, яка наглядала би над фізичним вихованєм молодежи, надавала би напрям методі, уклдала би пляни і давала поради; 2) новий плян має положити вагу на шведську методу, на гри, спорти і т. зв. природні вправи (мет, скок, біг, хід); 3) руханка є в мужеских і жіночих школах обовязковою, а то три години тижнево; 4) одно поопудне призначенє є обовязково на гри і спорти; 5) в шкільних перервах виходить молодіж безупословно на подвірє; 6) молодіж має присвоїти собі одну систему комнатної руханки на ціле своє житє; 7) одна конференція в кожній школі повинна бути кожного року посвячена виключно тілесному вихованю молодежи; 8) до звіту з тілесного вихованя молодежи має служити точна табеля, котру кожда школа в своїм річнім звіті виповнює. Таку табелю уложити секція в міністерстві; 9) теперішні учителі звичайно байдужі на тілесне вихованє молодежи, бо на нім цілком не розуміють ся. Кождий слухач філософії має проте, згодошуючи ся до учительского іспиту, доказати свідочтвами, що взяв участь в однім курсі для ігор і забав та що ходив через шість семестрів на руханку в котрімсь руханковім товаристві; 10) учителі для руханки студіюють на медичнім виділі і під кожним зглядом зрівнані є з иншими професорами. Руханка є самостійним іспитовим предметом без побічних предметів; 11) учителі руханки підлягають своему заводовому інспекторови; 12) кожда школа мусить мати свою руханку і свій майдан до ігор величинаю щонайменше 10.000 квадратних метрів, положених як найблизше школи.

— Спір церковний в Істрії. Перед кількома літама видав Папа римский розпорядок звернений проти народного співу, котрий позваляв уживати підчас служби Божої лише співу латиньского, з вїтком дїєцезій польских, бо польскі єпископи представили Папі, що спів польский зріє ся сильно з богослуженєм і дуже підносить его позем. Але мимо того в Моравії і Словаччині співває нарід підчас служби Божої по своему. Як то часто буває в конгреґаціях римских, розпоря-

док сей приміненє до цілого світа, хоч видаємо его зі згляду на відносини в краях романских, бо в. пр. в Італії співано в костелах не дуже побожні пісні на нуту ріжних опер. В Істрії вжає ся ще справа народного співу з обрядом глаголицким, котрий власть церковна хотїла би виперти. Позаяк жадєн з костелів не може доказати, що правленє в нім служби в тім обряді бодай перед 30 літ без найменшої перерви, то обряд сей має бути знесений в цілім краю. В багатьо костелах привяло ся, що хоч святиєник правив службу Божу по латині, то уступи до співу співав по церковно-славянськи — а нарід співав по хорватски. Знанє обряду глаголицкого малїло з покоління на покоління, а нарід заступав мертвий язык живим. Деколи навіть самі святиєники не знаючи добре глаголиці, модернізували її і зближували тексти співані до нинішнього языка або хорватского або словїнського. Замість управильноти справу відповідно до потреб і обичаїв побожного народу і попросити в Римі о подрїбне розслїдженє відносин своєї дїєцезії — якто зробили инші єпископи полудневої Славянщини — єпископ триєстєвський, Німець Нагль хотїв перепровадити сей розпорядок підчас Рїздвяних свят одним замахом. Се викликало страшне згїршенє і обурєнє. З початку припускав нарід, що святиєники допустили ся відступства від церкви. В багатьо місцевостях першого дня повиходили люди з костела, а другого застрайкували органісти і паламарі. Коли святиєники справу вияснили, повносили котради пасьмєнні до єпископа протести, в котрих закликають ся, що не покинуть «старої віри».

— 50 літ єствованя словацких «Народних Новин». В 1860. р. заложєно в Будапєштї часопись «Пєштбудімске Вєдомості». Часопись та змінила відтак назву на «Народні Новини», а в 1870. р. перенєсла ся до Турчаньского св. Мартїна, де і доси виходить три рази на тиждєнь. Часопись була огнищем всеї словацкої політики а в своїх фєйлетонах записала імена всіх словацких письменників літературних і наукових. Тож річники «Народних Новин» є найбогатшим жєрєлом для пізнаня житя словацкого під кожним зглядом. Небавом має повєтати щодєнна часопись «Словєньски Дєнїк». Факт сей є дуже важний, бо одинокую доси щодєнну словацку часопись «Словєньскі Новини», видає угорске правительство за гроші сконфіскованого маєтку словїнської «Матиці». Коло заснованя сего дєвєника найбільше заходить ся посол Мілян Годжа, видавець «Словєньского Тиждєвника».

— До чого доводить мадярський шовїнізм? З Будапєшту доносять, що в одній з висших гімназий на Угорщині учєники VII. класи подєрли образ цїсаря. Кляєсу очевидно замкнено аж до часу, поки не найде ся виновник.

— Справа о. Томанна. В Груштинї на Ораві склала ся цілком не важна подїя. Господиня о. пароха упила ся і давала публичне згїршенє. З тої причини замкнув її о. Томанек в комнаті, щоби витверєвила ся. Угорський суд засудив за се о. Томанка на 14 дєнь вязниці, мотивуючи свій вирок тим, що позбавив особу свободи. На того рода вирок можна було відважити ся лише на Словаччині. Ліберальні права без етичної вартости своїх сторожів не мають жадної вартости.

— Невідповідне врученє просьби. Вчєра підчас переїзду цїсаря з Шенбруну до Відня підбіг до цїсарского повозу якийсь мужчина і вручив цїсарєви письменну просьбу. Арештований сейчас поліцією, заявив, що називає ся Іван Лясковский, є родом з Галичини, був зєлїзничим будником і стратив посаду через якусь кару. Просив отже монарха о дарованє тої карі.

— Землетрясенє. З астрономічної обсерваторії в Гапаранді (на найдальшій півночі Швеції) доносять, що онодї рано навістило тамошну сторону коротке землетрясенє з підземним гуком.

Гумористичний кути.

Те щє а: Дерогий зятю! Оден крєвний записав мені 5.000 К, а домови сиріт 50.000 і я мушу платити податок від спадщини, а дїм сиріт ні!

Зять: То, мамуню, для того, що ви не є добродїйним товариством.

Страшна грізьба.

Гімназист (вїясняючи свою любов): Павно Влодзю, як мене не вислухаєте, то — викурю папіроску.

Панї (до маленької Лєсі, як її мама вийшла з покою): Лєсю, ходи до мене.

Лєся: Я не могу; бо мама казала сидїти на клїсї, бо наклївало має дїлу.

Оповідки.

— Відзначєня. Цїсар надає: ордер вел. корони III кл. професорам львів. університету дрови Брониславови Кручкевичови і дрови Вік-

горови Вітковському, а титул і характер радників Двора: проф. Густавови Рошковському і проф. Вільгельмови Крайце-нахови.

— Вечерниці з танцями уладжує в найблизшу суботу «Львівський Боян» в саях „Р. Бесіди“. Вступ 1:50 К для нечленів, 1 К для членів а 50 сот. для академиків. Стрій візитовий. Початок о 9. год. вечером.

— В Бережанах відбуде ся віче дня 26. с. м. в салі „Надп“ о 12. год.

— Аматор. театр „Зорі“ у Львові відіграє завтрашньої середи в салі „Gwiazd-и“ о 7. год. веч. комедию в 3 діях Л. Янчука п. з. „Вихованець“.

— Подяка. Виділ філії Руского Товариства педагогічного в Бродях складає отсим щирю подяку отсим Вп. Добродіям, котрі замість сьвяточних і новорічних желань, зложили жертви на ціли Тов-а: о. А. Долинський 5 К, о. С. Глібовицький 4 К, о. А. Зафійовський 1 К, о. С. Біленький 1 К, о. Е. Монцібович 1 К, В. Бережанський ц. к. судия 1 К, І. Созанський 2 К, Ст. Купчур 1 К, Ф. Гладінович 1 К, С. Левицький 2 К, Р. Лисак 2 К, Ф. Мелянко 1 К, Е. Чижда 40 с., Б. Давилевич 1 К, А. Данилевич 1 К, Т. Яцкевич 2 К, С. Несторович 1 К, А. Гадзевич 2 К, М. Лічковський 2 К, др. А. Струминський 2 К, Р. Сірко 40 с., Мих. Оришин 1 К, Н. Якубівна 1 К, Елена Германівна 1 К, о. Н. Демчинський 1 К. За Виділ філії Р. Т. Пед. в Бродях: *Іван Созанський* голова, *о. Е. Монцібович* касиєр.

Наука, штука і література.

— *Ник. Садовский*. Блудним синам під розвагу. Львів, 1910. Накладом автора. Стор. 12, 16-ки. — Є се відбитка з „Руслана“ статі у відповідь на статю „О. Ник. Садовському та іншим клерикалам“ поміщену в соц. „Землі і волі“.

— Шевченко з релігійно-етичного становища. (Критика аналіза). Написав Костельник. (Бібліотека „Ниви“ ч. 15.) Львів 1910. Накладом „Ниви“. З друкарні Ставропільського Інститута. Напечатану в сій брошурі розвідку читано на концерті духовної семінарії дня 11. грудня 1909.

З ЖИТЯ.

Слухав я на Різдво колядників і міркував собі, що щось у нашій співолубивій народі попустило ся. Може бути, що він і алі любить співати, але що не знає співати, се певне. Тим то так уцоперек „ріжуть“, що хоч сьвятих із хати винося! І то не хлопці, а брацтва церковні та сестрички, як затягнуть якоїсь коляди, то або за високо, або за низко, а віко-ли так, як треба. Дівчата аж приють, щоб дотягнути до гори і очевидно по кількох колядах уже захрипли. Мужчини не дуже дбають, щоби витягнути „до гори“ сей тягар, що на себе взяли, і саме під вершком злітають коміть головою до низкого С. Виходить з того гармонія така, як поміж нашими послами або партиями.

І неминуче мусять бути в мужескім хорі що найменше один такий „свіак“, що просто клясично „фалшує“. Він учив ся пісень очевидно ухами при чоботах, а не тими при голові, бо се такі штука так на перекир іти всякій гармонії. Нехай співає і двацять колядників, а ти виразно чуєш его, як він голосом ріже пісню, як пилочу, на кусні. Виходить з того коляда, котра нарешті може принести честь волости і ослови, що стояли при яслах Ісуса, але ніколи самому Ісусови. І диво дивне, иншим співолубним колядникам ані в думку не приходить викинути сего „фалшівника“ з хору; здасть ся, не чують его. А звернути їм увагу на те, що така гармонія — се образа Бога і людей, не дай Боже!

Так я собі гадав: поскаржу ся хоч прилюдно на ту співу дисгармонію тай поспіаю в добрих людей, чи оно всюди так. Величаємо наш нарид, що такого співолубного просто нема на сьвітлі. А тут щось не так; треба би мабуть наших людей почати у чити співати. Чуя я раз хор простих італійських робітників; — де нашим людям з ними міряти ся! Се справдішні співаки і, головне діло, слух мають! Тому хто у нас думає над тим, що музика убагороднює людей, нехай же подумає і над тим, як убагороднювати і наших селян музикою та пісню. Нехай ваша слава, здобута давними піснями, не минає, а зростає!

— * —

Надіслане.

(На сю рубрику редакция не відповідає).

ВСІХ ЛІКАРСКИХ НАУК

Др. Михайло Віктор

поселяє ся з днем 1. лютого с. р. у Львові при ул. Галицькій 21 в домі Вп. Д-ра Балабана, де буде уділювати лікарської поради, виконувати пльомбоване і вставляване штучних зубів з золота і кавчуку. Внда. 118(1-4)

Гомеопат Др. Дорнфест

ординує

Львів, ул. Синстуска ч. 14.

лічить всілякі недуги, також застарілі гомеопатичною методою. Електротерапія, масаж, радиотерапія. Брошурки „Спосіб лічення“ за присланием 1 К 20 с в марках. 105(7-10)

ПЕТРО ІВАН СЕНЮТА

артист-маляр,

одинокий руский ковцес. декоратор церков. і нач. директор Тов-а для розв. рускої штуки у Львові

приймає всякі замовленя входячі в обсяг прикрашування церков.

Львів, ул. Льва Сапиги 85. І. п.

112(9-20)

Телеграми

з дня 18. січня.

Відень. Нові угорські міністри зложили нині присягу в руки цісаря, а потім цісар прийняв на послуханю давних членів кабінету.

Брукселя. Нині відбув ся перший спадковий акт. Бруксельський банк виплатив кв. Людвіці 6½ міліона франків, з чого вірителі взяли на місци 5 міліонів.

РУСИНИ! Жадайте у всіх трафіках, торговлях і крамницях лише туток і паперців з першої галицько-руської фабрики **Евгена Біліньского** в Збаражні.

З доходу сеї фабрики йде 35% на будову церкви в Сеняві, 10% н. школи і бурси тов. педагогічного, а 5% на сироти і вдови по сьвященниках.

Держім ся покликую:

Свій до свого!

Colosseum

в пасажи Германів

при ул. Соняшній у Львові.

Нова сензаційна програма

від 16. до 30. січня 1909.

Щоденно о 8. год. вечер представлень. В неділі і сьвята 2 представлень о 4. год. по поз. і о 8. год. вечером. Що п'ятниці High-Life представлень. Білети вчаснійше можна набути в конторі Пльона при ул. Кароля Людвика ч. 5.

Важне для Селян!

Від 500 до 1500 К машина до виробу цементового пром'яслу. Одна машина виробляє дві дахівки на раз, денно 500 штук. Цегол 1500 до 3000 штук денно. На складі:

Дім комісово-тоговельний

І. Зубика

18(12-?) Львів, ул. Млинарська ч. 2.

Для прикрашения

комхат і Читалехь!

ТАРАС ШЕВЧЕНКО в домовині і МОГИЛА ШЕВЧЕНКА над Дніпром

Картини Сластьона виконані в артист. інституті Анг'єрера у Відні у величині 24+30 см. можна набути в книгарні Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові, Ринок ч. 10; за 80 сотиків без пересилки, за 1 К з пересилкою (franco). Прибуток з ровпродажи жертвував ради. Ол. Барвіньский на памятник Т. Шевченкови в Києві.

5.500

нотарияльно потверджених сьвідоцтв від лікарів і приватних людей дока-зують, що

КАЙЗЕРА

Цукорхи ха груди

з трема яличками.

Найскорше усувають

КАШЕЛЬ

хрипку, замулене, катар, дихавицю і коклюш.

Пакет 20 і 40 сот. Доза 80 сот.

Дістати можна у всіх аптиках.

90(10-24)

Розклад залізничних поїздів

важний від 1. мая 1909.

До Львова приходять з	рано	перед пол.	по пол.	вечер	вночі
Кракова	5:50	8:55	1:30	5:45	9:50
Кракова	7:25	9:50	—	8:40	2:30
Тарнога	—	—	1:10	—	—
Підволочиск	7:20	12:00	2:15	5:40	10:30
Чернівцець	8:05	—	2:05	5:58	9:30
Чернівцець	—	—	—	6:40	12:20
Станиславова	5:45	—	—	—	—
Коломиї	—	10:20	—	—	—
Стрия	7:29	11:45	4:25	—	11:00
Пустомит	7:29	11:45	4:25	10:15*	11:00
Самбора	8:00	9:57	2:00	—	9:00
Любіня	8:00	9:57	2:00	9:00	11:45*
Рави рускої	7:10	12:40	4:50	—	—
Янова	8:05	1:15	5:00	9:25	10:10†
Брухович	7:10	10:05A	1:48B	4:50	8:20
Брухович	8:15	12:40	3:27B	5:30†	9:35B
Зимної води	5:50	7:25	1:10	5:45	9:50

На Підзамче:

З Підволочиск	7:01	11:40	2:00	5:15	10:12
Бродів	7:01	—	2:00	5:15	10:12
Курович	—	—	11:19	—	9:39
Винник	8:07	—	11:19	3:26	9:39

Зі Львова відходять до

До Львова відходять до	рано	перед пол.	по полуд.	вечер	вночі
Кракова	3:50	8:25	2:45	7:00	11:15
Кракова	—	8:40	6:12	7:35	12:45
Ряшева	—	—	3:30	—	—
Підволочиск	6:20	10:1	2:16	8:00	11:10
Чернівцець	6:10	—	—	—	10:38
Чернівцець	—	10	2:23	—	2:50
Станиславова	—	—	2:50	—	—
Коломиї	—	—	—	6:00	—
Стрия	7:30	—	1:45	6:55	11:25
Пустомит	7:30	10:35*	1:45	6:55	11:25
Самбора	6:00	9:05	—	3:40	10:45
Любіня	6:00	9:05	2:15*	3:40	10:45
Рави рускої	6:14	11:05	—	—	11:35B
Янова	8:20	10:10	1:37†	3:40	6:30
Брухович	7:21	11:05	2:30B	5:50†	8:34B
Брухович	6:14	9:00A	12:41B	3:45	7:10
Зимної води	3:50	8:40	3:30	7:35	11:15

З Підзамча:

До Підволочиск	6:35	11:00	2:31	8:29	11:32
Бродів	6:35	11:00	2:31	8:29	—
Курович	—	7:13	—	2:52	—
Винник	5:44	7:13*	1:30	2:52	—

ЗАМІТКА: Поспішні поїзди печатані товстим друком. — *) Лише в неділі і сьвята від 18/9 до 19/9. А) Лише в неділі і сьвята від 1/7 до 21/8. — Б) Лише в неділі і сьвята від 1/6 до 30/9. — В) В неділі і сьвята а від 1/6 до 30/9 щодень. — Г) Щоденно від 1/7 до 21/8. — З) Лише в неділі.